אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים מרא מ"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אליסנא דתקדמיה יונך ליון:

מעיקרא סבור דמי קיהיב. וא"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד

וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל וא"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה:) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הס טועים דלא תחמוד הוו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חוששין אם יתפייסו פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' בהמה דקה אסור לגדל אפי' בבית משוס יישוב ארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בבית ולא גזרו בה חכמים משוס דלריך לחריסה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה וא"ת והא מתניתין היא במרובה (ב"ק דף עט: ופס) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מההיא הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיבוש יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פ"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדאחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהחזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הס עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלקולם: משרבו

דקא שקלי פסלינהו רבנן החמסנין מעיקרא סבור דמי קא יהיב אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן תנא עוד הוסיפו עליהן [ל]הרועים [מ]הגבאין [נ]והמוכסין רועים מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא מכווני ושדו לכתחילה גזרו בהו רבנן: הגבאין והמוכסין: מעיקרא סבור מאי דקיץ להו קא שקלי כיון דחזו דקא [ס]שקלי יתירא פסלינהו אמר רבא [ע]רועה שאמרו אחד רועה בהמה דקה [פ]ואחד רועה בהמה גסה ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רועה בהמה דקה בא"י פסולין בחוצה לארץ כשרין רועה בהמה גסה אפילו בא"י כשרין ההוא [צ]במגדלים איתמר ה"נ מסתברא מדקתני [ק]נאמנין עלי שלשה רועי בקר מאי לאו לעדות לא לדינא דיקא נמי דקתני שלשה רועי בקר ואי לעדות שלשה למה לי ואלא מאי לדינא מאי איריא שלשה רועי בקר [ר]כל בי תלתא דלא גמרי דינא נמי הכי קאמר אפילו הני דלא שכיחי ביישוב א"ר יהודה [ש]סתם [ת]רועה פסול [א]סתם גבאי כשר [ב]אבוה דר' זירא עבד גביותא תליסר שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן א"ל [ג]לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי אינשי דמתא אמר ריש נהרא אתא למתא והאידנא נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא

ומיגנזו

בחוץ באפר של ישוב אפי' בהמה גסה פסול שנכנסת בשדה של אחרים: **ה"ג מפסבלא.** דרועה בהמה גסה פסול: **נאמנין עלי שלשה רועי בקר.** מכלל דאי לא קבלינהו עליה לא מהימני: **לא לדינא.** דלדינא מודינא דפסולין משוס דלא גמירי דינא: **דלא שכיחי ביישוב.** ולא לאו ולא שמעו עסקי דין בין אדם לחבירו אי קבלינהו עלויה לא מצי למיהדר: **סתם רועה.** דאכתי לא חזינן דעיילו בהמותיו בשדות אחרות: **סתם גבאי כשר.** עד דשמעינן ביה דשקיל יתירתא: **כי הוה חזי.** אבוה דר' זירא: **רבנן.** מיושבי העיר: **אמר לך עמי בא בחדריך.** דלא נחזינא[מ] כך ריש נהרא שהוא שר העיר ורואה שרבים יושבי העיר ושואל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם המס ומדחה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי לגבות: **נכים אבא לפום ברא.** ישחוט את האב לפני הבן. כלומר יגבה מהן ממון: **מיגנזו.** מתחבאין:

מוספין

קים לי בנפשאי. ולא היתה ספיקא בידו וטעות הוא וכי אתני אדעתא דהוא נגא אתני ולא גמר ואקני אבל תולה בדעת יונו ספיקא הוא בידו אי נגא ואפ"ה אתני מספיקא הלכך גמר ומקני: **בנקשא פליגא מילתא.** שיש לו דפין של עץ מנקשין[ע] זו לזו והיונה שומעת קולן ומכרת שבעלה מזרזה וממהרת לעוף:

ה"ג **אלא ידענא בנקשא טפי: נקשא.** הכאה זו על זו: **פספסין.** שברי עליס והן מרלי"ש בלע"ז: **אפילו קליפי אגוזים.** שאין עשויין לכך ואקראי בעלמא הוא: **דאפילו לנכרי.** שיסתכא שם ריבית מפיהס דתו ודאי לא הדרי לקלקוליהו: **שממריס את היונים.** מרגזיס אותן זה על זה להלחס: **אפילו בהמה וחיה.** דלאו מילתא דשכיחא הוא: **פגמיהן.** אלו דפין שמזרזיס בהן: **אפילו במדבר.** דלא שכיחי יונים דישוב. והאי פירושא לישנא דארא נקיט ליה ולא מגופא דבריתא היא. ולישנא דאי תקדמה יונך ליון איכא לפרושי [פ] חזרה גמורה דהא אפילו בחנם נמי לא עבדו כדפרישת[י] גבי קוביא: **ויבדלו.** שלא ישאו ויתנו בפירותיהן ויפקרו נגותיהן לענייס: **לא חזרה דבריס.** לומר לא נוסיף עוד אלא חזרה הנכרת שיפזרו פירות שביעית שבגנותיהן לענייס: **היינו דמשלחת לה בהמה.** לאפשר שמלמדה לרוץ כשתשמע קולו: **בא הכי היא.** שתביא בהמות הבר לביתה עמה והלא ירלפוה החיות: **שור הבר.** דומה לחיה ואס מגדלו בביתו הולך למדברות ומטעה החיות לבא אחריו ויש בהן גזל מפני דרכי שלוס שמביא אותן מן הביברין. והא דקרי ליה בהמה כמאן דאמר מין בהמה הוא ופלוגתייהו לענין התרת חלבו וכיסוי הדס: חמסן יהיב דמי אלא שאין רצון הבעלים למכור: **דאוריי' הוא.** אל תשת רשע עד[ב]. ובמסכת גיטין (דף נט:) תנן מליאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלוס אלא יתקוטט אביו או קרוביו: **סוף סוף ממונא שקלי.** ועבדי אתקנתא דרבנן מחמת חימוד ממון: **פסלינהו.** דחשידי למשקל אגרא ואסהודי שקרא: **כיון דחזו דחטפי.** ושקלי כלומר דאפי' דמי קא יהבי אתי לידי גזלנות כלומר שהיה קשה לבעלים למכור ובעל כרחן חוטפין וזורקין הממעות לפניהס: **גנאין.** ממונין שהעמידן המלך[ג] לגבות מס ומנת המלך וכרגא ואלרונא מישראל מבירהס: **אקראי בעלמא.** מה שהבהמה נכנסת לשדות של אחרים ורועה אקראי הוא ואין הרועה מתכוין לכך: **יפירתא.** יותר מן הקנבה: **בארץ ישראל.** חמירי טפי משוס ישוב ארץ ישראל: **מגדלין איסמר.** שמגדלין אותם בבתיהס ואפי' הכי בארץ ישראל פסולין מגדלי בהמה דקה דעבידא דמשמטא ורהטא לתוך השדות אבל גסה לא משמטא ואפשר לנוטרה אבל רועה שמרעה

מאתים זוז מפירות שביעית והרי הן במתנה לעניים. תנא הוסיפו בהן הגזלנין מציאת חרש וקטן אע"פ שהן מפני דרכי שלום כיון דסוף סוף ממונא שקלי מינייהו פסלינהו רבנן אבל גזלן גמור מדאורייתא הוא פסול. והחמסנין נמי אע"ג דיהבי דמי כיון דחזו רבנן דחטפי ושקלי מינייהו בעל כרחן פסלינהו רבנן. והרועים כיון דחזו להו דשקלי מן הזרעים שבשדות בני אדם ושדו קמי בהמתייהו פסלינהו רבנן והני מילי רועה בהמה דידהו אבל רועה בהמה דעלמא לא חזקה אין אדם חוטא ולא לו כך מפורש בתחלת שנים אוחזין בטלית והגבאין והמוכסין כיון דחזי להו דשקלי יתירא ממאי דקיץ להו פסלינהו רבנן. אמר גאון זצ"ל הני מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממאי דקיץ להו פסלינהו רבנן דאי הכי היינו

ב) עי' ערוך ערך אלא ג' מ"ש בשם רב האי גאון

כא א מיי' פ"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף טז:
כב ב מיי' שם פי"ב הל' ו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' לד סעי' ל:
כג ג מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף כטו:
כד ד מיי' שם פ"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעי' טז:
כה ה מיי' שם פי"ב הלכה ז סמג שם טוש"ע שם סעיף לח:
כו ו ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף לב:
כז ח מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פ סעיף ג:
כח ט י כ ל מיי' פ"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף יג:
כט מ נ ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג יד:
ל ע מיי' שם הלכה ד:
פ [טוש"ע מ"מ סי' ג סעי' ח]:
לא צ מיי' שם וסמג שם טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף יג:
לב ק מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

תורה אור השלם

1. לֵךְ עִמִּי בֹא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דַּלְתְּךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם: ישעיהו כו כ

רבינו חננאל

אוזיף ברבית וחד אשהיד לדידי אוזפן ברבית פסליה רבא לבר ביניתוס. ואקשינן והא רבא הוא דאמר לווה ברבית פסול לעדות ואיך פסליה רבא לבר ביניתוס על פי עד אחד פסול רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד ושנינן הני מילי במשהדי עליה סהדי דלווה ברבית אבל בהודאתו הוא כי לוה ברבית לא וזהו שאמר רבא לטעמיה דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וכבר פירשנוהו בפ"א. ההוא טבחא דנפיק טריפתא מתותיה ידיה פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזייה וטופריה סבר לאכשוריה כלומר חזר בתשובה א"ל רבא דלמא איערומי מערים אין לו תקנה אלא עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה או שיוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו אי עביד כי האי גוונא מכשיריין אותו: **ומפריחי** יונים הכא תרגימו אי תקדמיה יונך ליוני פי' מתנין ביניהם כל מי שתקדים יונתי ליונת חבירו יטול מחבירו כך וכך ומפריחין אותן שניהן בבת אחת ומנקשין אחריהן והקודם נוטל בעליו מחבירו מה שהיה ביניהן ר' חמא בר הושעיא אמר ארא. פי' ארא קושרין חוט ארוך בעוף ומפריחין אותו בגג ומצפצפין ומתקבצין סביבותיו עופות של בני אדם מן שובכין אחרים וכיון שמתקבצין פושט רשת ונוטלן וזהו שבשא ב). והכא תרגימו אמר כי האי גוונא לאו גזלן הוא מפני דרכי שלום הוא ומאן דאמר אם תקדמיה יונך ליון היינו משחק בקוביא אין הכי נמי מיהו משחק בקוביא הוא תולה בדעת עצמו וסבר קים ליה בנפשאי דאנא ידענא לשחק בקוביא טפי מיניה לפיכך לא גמר ומקני אבל תולה בדעת יונתו אימר גמר ומקני כו' ומותבינן על מאן דאמר ארא מהא דתניא מפריחי יונים אלו שממרין את היונים בלבד אמרו ארא בהמה חיה ועוף בשלמא למאן דאמר אם תקדמיה יונך ליון היינו דמשכחת לה אפילו בהמה. אלא למאן דאמר ארא בהמה בת ארא היא ושנינן אין בשור הבר כלומר כי הוא גועה במדברות וכשיגעה מתקבצין אצלו וכמאן דאמר

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ה ע"ס], **ב)** נ"א לנכרים, **ג)** [פי' מלשון מורה כלומר מלמדין אותו לפרוח להקדים ליונים אחריס. עיין ערך מר ד], **ד)** מוזן פ. כלאים פ"ח מ"ו, **ה)** שקלי יתירי ומשווי עניי כעתירי כצ"ל. רש"ל, **ו)** [לעיל כד.], **ז)** ב"מ ה: [לקמן כו: ע"ש], **ח)** [נד' מו"ק כ:], **ט)** [צ"ל ומנקשן. רש"ל], **י)** [כדפרש". רש"ש], **כ)** [שמות כג], **ל)** בס"ת: מלך המזומות, **מ)** [נ' לצ"ל ליחזי], **נ)** [שיך לענין הבא],

גליון הש"ס

גמ' **ואחד רועה בהמה גסה.** עי' רש"ש ב"ב דף קכ"ח ע"א ד"ה שלשה ופע"ב. אמ"כ הרמו לי בס' שושנים לדוד הביא קושיא זו בשם הב"ד והוא כתב לתרץ דמתני' קודם שהוסיפו עליהם והרועים כשיריס אבל רועי צאן היו פסולים דהתנא בא"י קאי. ועכ"ל אינו דהא בא"י פסולים לאסור לגדל משום ישובו של א"י והרשב"ם שם נקט דפסולים משום גזלנים וזהה גסה ודקה שוין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאפי' במדבר וכו' אינה לפרושי האי חזרה גמורה דאפי' בחנם כע"ל:

לעזי רש"י

מרלי"ש [מרייל"ש]. אסימונים מעץ.

מוסף רש"י

סתם רועה. אפילו לא הועד עליו שגזל, **פסול.** לעדות דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים (ב"מ ה:).

רבינו חננאל (המשך)

שור הבר מין בהמה הוא דתנן שור הבר מין בהמה הוא ר' יוסי אומר מין חיה: תניא משחק בקוביא שאמרו אלו המשחקין בפספסין. ולא פספסין בלבד אמרו אלא קליפי אגוזים או קליפי רמונים ואימתי חזרתן משישברו פספסיהן ויחזרו חזרה גמורה ואפילו בחנם נמי לא עבדי: **מלוי** ברבית אחד המלוה וא' הלוה ואימתי חזרתן משיקרעו שטרותיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפילו לנכרים נמי לא מוזפי ברבית. מפריחי יונים אלו שממרין היונים ולא יונים בלבד אמרו אלא אפילו בהמה וחיה ועוף ואימתי חזרתן משישברו פגמיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה. דאפילו במדבר לא עבדי פי' פגמיהן הכלים שצדין בהן. סוחרי שביעית אלו שנושאין ונותנין בפירות שביעית ואימתי חזרתן משתגיע שביעית אחרת ויבדקו בחזרת ממון ולא בחזרת דברים. כיצד אם אמר אני פלוני כנסתי